

הגה יעקב

פרשת ויקרא קברת ארץ ישראל

א"ס"צ

1 | "ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים" (מז כט), יש לתמוה מדוע יעקב אינו מבקש בקשה זו על דרך השלילה, שלילת הקבורה במצרים ולא על דרך החיוב, בגלל הענין שיש בקבורת ארץ ישראל. יעקב אינו היה צריך לציין עד כמה חשוב לו להקבר בארץ ישראל ועיד בקבורת אבותיו במקום לשלול את הקבורה שבמצרים.

1
אלה
בבית

6 | זו גם הסיבה שבפרשיי אנו מוצאים גי' טעמים למה הקבורה במצרים או בחו"ל בכלל אינה טובה, והכל על דרך הפסוק האומר "אל נא תקברני במצרים".

11 | ונראה לומר, דהנה הפרשה הקודמת פי' ויגש מסתיימת בפסוק "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן, ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד" (מז כז). כתב על כך תרגום ירושלמי זצ"ל "מאחזו ויאסרו לקרקע. הרי כאן רמז לאותו חטא השמור לנו בדברי יחזקאל (פרק כ). בהכרח המתוקה להתיישב ולהשתקע כאן, קרובה היתה הסכנה במשך הזמן לבגוד במסורת השבת ולהתנכר לתעודתו הגדולה".

16 | פרשת ויחי פרשה סתומה היא, פרשת ויחי היא המשך ישיר ומכיוון לסיומה של פרשת ויגש יעקב אינו חש בסכנה הנראה העלולה להתנגש על עם ישראל שהגיע למצרים רק "לגור" כגרים ולא כתושבים, והנה לפתע קורה כאן שהם נאחזים בארץ ומתיישבים בה. ועוד מעט ותישכח מהם ארץ ישראל, ארץ האבות.

בבקשתו של יעקב שלא להקבר במצרים טמונה תזכורת לבניו, למשפחתי ולכל בית ישראל. במצרים אי אפשר אפילו למות, אי אפשר אפילו לרקוד, וק"ו שאי אפשר שם לחיות.

21 | אולי יש כאן גם מחשבה שבאם יקבר במצרים לא ירצו לעזוב את מצרים בטענה שאי אפשר לעזוב שם את קבר אביהם יעקב, וכביכול זו תהיה להם סיבה טובה למה הם חייבים להשאר במקום שם קבור יעקב. גם את זאת ביקש יעקב אינו שלא לתת סיבה בידם למה להשאר במקום לא להם, ולכן משיב את יוסף "אל נא תקברני במצרים".

26 | על דרך זה כתב ב"משך חכמה" (ויקרא כו, מד) דבקים נפלאים "והנה הראשון המורה דרך ומלמד ראשי האומה הוא אבינו הזקן יעקב, אשר ראה את אשר יקרה אותו באחרית הימים, חשב, אשר אם יהיה שבעים איש בגוי חזק ואמיץ כמצרים מלננים, הלא יתבוללו ויתבטלו אחד ברבנות רבבה, חשב תחבולה ועצה, אשר בניו יהיו מצויינים

31 | שם בבגידתן ובשמותיהן, ולכן היו ישראל לגוי בפני עצמם. ואם היה יעקב אבי כל שבטי ישראל קבור שם, הלא היו מתייאשים מארץ כנען והיו משתקעים במצרים ומחשיבים אותה לארץ מילדתם והיה בטל יעוד האלוקי עליהם. כי לא יהיה זרע אברהם רק חלק ארץ מעם מצרים. לכן צוה בכל עוז לקבור אותו בארץ כנען, וידעו כי אבות האומה ויחיסה היא בארץ כנען יכו' ובוה נקבע בנפש בניו קישור טבעי להשתוקק אל ארץ אבותיהם ולחשוב עצמם כגרים. וזה "ויגר שם" (דברים כו, ה) מלמד שהא ירה יעקב אבינו להשתדע אלא לגור שם (ספרי שם). פירוש. מלמד לדורות בכל גלות וגלות ההנהגה שידעו שלא ירדו להשתקע רק כגור עד בוא קץ הימין, ויהיו נחשבים בעיני עצמם לא כאזרחים וכיו' עכ"ל

וישתחו ישראל על ראש המטה.

1 | וישתחו ישראל על ראש המטה: הפך עצמו לעד השכינה ד"א על שהיתה מוטתו של ימיה שהרי יוסף מלך הוא וכיו' ועומד בצדקו (רש"י). רק עכ"ל "במשך יוסף שלא יקבר את אביו במצרים היכיח באמת שעמד בצדקו. שהרי כמה היקח את אביו במצרים לקברו בכנען, יעמיד עצמו בסכנה. שמקצת וכל מצרים יאמרו אכן גידע הדבר יוסף ביער הוא בני ישראל טיפאים איתנו בכל זאת קבל על עצמי כשבועה לקבור איתו בקבורת אבותי. וישתחו ישראל על ראש המטה יוסף עמד בצדקתו עד כדי מסירות הנפש לשען קבורת אביו הרי טמנו שלמה, ועל זה ידאי יש להודות לדקם ה' שהסכינה למעלה מראשיתו של תולדה אין אדם יוכיח לתמים ייחסינו דמיו של הקב"ה לא בחליי ובסבלו, לא כשמים לו כי לא דרכים דרמי ולא מחשבותים מחשבותיו כל מה שסבל יעקב אבינו בעד בני יוסף טמנו ה' הוידע זאת לשען עמי ישראל, השכינה לפענה הראשיתו של תולדה אף ידאי אדם שיבין יחסינו הראשיתו את תולדה אפ"ל כל מה שעמד המטע הטע עכ"ל

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

(3) תוספת קריכה

ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף
הנה אביך הולח (ט"ח א')

הנה ענין בקשה על דבר עניני קבורה רגילין לבקש ולסדר בעת החולה
וכאן מבואר בפסוקים הקודמים שביקש יעקב עזרו בשלמות בריאותו
ואחר כך נחלה כמו שמורה הלשון ויהי אחרי הדברים האלה כלומר
לאחר שסידר ענין נשיאתו מצרים והקבורה בקברי אבותיו - אחר כך
נחלה.

ועוד זה פלא כאן כי בנהוג בפסוקים ומאורעות רגיל הכתוב להודיע
מקודם סנה דבר המעשה שיבא ואח"כ גוף המעשה וכמו ביצחק ויהי כי זמן
יצחק והכהונה עניני מראות ויקרא אל עשו וגר (פ' חולדות כ"ז א').
וכאן לא הפדים הכתוב להודיע כי נחלה יעקב רק מתחיל ישר מההודעה
ליוסף מזה.

ויתכן לומר כי באמת חש יעקב עצמו הולח עוד מקודם בעת שקרבו
ימיו למות ויותר מזה לפי המבואר באגדה (ב"מ פ"ו א') דעד יעקב
לא הוי חולשא קודם מיתה ובא יעקב וביקש על זה ואם כן בודאי חש
עצמו חולה אך העלים זאת מיוסף בכונה יען כי אם היה יודע יוסף שהוא
חולה היה באפשר שלא יהי מחוייב לקיים הבטחתו ליעקב לפי מה דקיי"ל.
דכשמתבייחם דבר לחולה אין חיוב לקיימו מפני שאפשר שכונת ההבטחה
היתה רק להרגיע את רוח החולה שלא יתרגש אם לא יבטיחו לו והבטחה זו
נקראה נדרי אונסין שאנוס הי' להבטיח מטעם זה (יריד סימן רכ"ח).

ולכן לא גילה לו יעקב מקודם דבר מחלתו כדי שלא יתנצל על
הבטחתו שהיה רק כמו נדרי אונסין ויפטר מקיומה ולכן ביקש ממנו על
זה בעוד שחשב יוסף כי הוא בריא ואחר שהבטיח לו בבריאותו וסר
החשש מנדרי אונסין הודיעו שהוא חולה ומכוח המשך הענינים וסדר
הכתובים.

(4) הכתב והקלה

נחת י"ג המלאך הגאל אתי מכל רע וברך את הנערים וגו' וידגו לרב
בקרב הארץ.

הנה רבים מקשים הלא בכל הפקודים לא תמצא יותר משאר השבטים כאשר
נפקדו במרבר ובערבות מואב ויש לימר כי ברכת יעקב ע"ה לרבוים לא היתה רק
על זמן כניסתם לארץ כמו שחתם בדבריו 'בקרב הארץ' ובאמת בהכנסם לארץ בשבע
שנים שכבשו או חלה עליהם ברכת יעקב כי נחרבו כדני הים לרוב שאין מספר
לחולדותם.

לכן כתיב ביהושע (י"ד) וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נחתה לי נחלה
גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב עד אשר עד כה ברכני ה' כלומר עד אשר נכבשה
הארץ ולכן השיבם יהושע ואם עם רב אתה עלה לך היערה ובראת לך וגו' כי אין לך
הר אפרים (שם טו) ועל זה שפיר אמרו רבותינו נביי ק"ה או משום טפלא או משום עין
הרע כי מי שמע כזאת כי בזמן לא כבוד נחרבה וכפעם אחת יוולדו להם בנים ובנות
עד כי הרל לספור ופירוש רש"י שם ב'משום טפלא' דהיק.

והכתב והקלה ימצא כבר באגדה אלוהי ברוך הוא י"ג

עד כה ברכני ה'

י"ג
י"ג
י"ג

האדרב אליהו פ' ראה (יא טו) ציאר שברכת
יעקב לאפרים ומנשה וידגו לרוב

נקרב הארץ על זמן כניסתם לארץ ובזמן שבעה
שנים שכבשו נחרבו כדני הים לרוב לכן אמר
אשר עד כה ברכני ה' ציאווי עד אשר נכבשה

הארץ ולפי"ו לא נמלאו צפקודיו יותר משאר
השבטים כאשר נפקדו במדבר ובערבות מואב
כי לא חל ברכת יעקב עד אשר באו לארץ יעו"ש

בדבריו ונלפי"ד גם אפרים לווחו דהא גם הם
היו בכלל הברכה ובמפורש בדבריו חה כעין
פירוש הרמב"ן נפ' פנחס שהבאנו ורק

להרמב"ן לא מלה הדבר דוקא צ"ל ומחמת
הברכה וצ"ל למה חל הברכה רק כשנכנסו
לארץ ולא בעבר הידן שהיו ג"כ מכלל א"י

וגם מבין שלא חל קדושת הארץ אלא אחר
כיבוש וחילוק מ"ע חל הברכה מיד כשנכנסו

וגראה עפ"מ"ש השב"ן ח"ג סימן ר'
שים צ' מיני קדושות צ"ל חל
קדושת מלוות לענין מלוות החלויות צ"ל

ושע"ש קדושת שכינה ועבר הידן לא שיה
אלא"י לענין שכינה שהרי הכתוב קראה כמאה
ולכן עבר הידן לא שיה לא"י לענין קבורה

ודירה ע"י"ש ולפי"ו נראה דברכת יעקב וידגו
לרוב בקרב הארץ היה פלוו בקדושת השכינה
ועבר הידן לא הי' קדושת השכינה אולם

צ"ל ע"מ א"ע"ג שלא נתקדשה הארץ
בקדושת מלוות לענין מלוות החלויות צ"ל עד
לאמר כיבוש וחילוק מ"ע קדושת השכינה

הימה שם מיד כשנכנסו לארץ ומב"ה מיד
כשנאו לארץ חל הברכה של יידגו לרוב בקרב
הארץ.

ויהי עוד כמ"ש ושמעו בני יעקב ושמעו
אל ישראל הנה מי שגבה לבו לא
ישמע בטוב למה שאומרים לו וכי"ש שלא
יקבל תוכחה כגובה לבו וכן אם המוכיח
קטן בעיניו לא יחשיב דבריו ולא יתן אל
לבו ולא יכו שורש בלבו לכן אמר ושמעו
בני יעקב שלא יחזיקו עצמם אלא בני
יעקב שהוא לשין עקב ישפלות ושמעו אל
ישראל אביכם שמוכתי בנחלה ושררות
שכי מורה עליו שם ישראל כי שרית עם
אלקים וכו'.

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל
ישראל אביכם. נ"ל דהקדים
הקבצו ע"י שאמרו חז"ל נלתי עוקלין אין
כלי מחזיק ברכה לישראל אלא שלום וקודם
שברכם אמר הקבצו שיהיו באגודה אחת.
והנה פירוש הרבנות היה שכני לאה התגאו
נגד בני השפחות ובני רחל נגד בני לאה
אבל באמת כולם בני אב אחד הם וכדנתיב
והל"ל בני הלא אב אחד לכולנו ודיינו
הקבצו ושמעו כלם כי בני יעקב כולכם ואין
לאחד להתגאות יותר מחבירו ואהי שפיר:

6
י"ג
י"ג

ט. ויאמר יהושע אל בני ישראל גשו הנה ושמעו את דברי ה' אליכם.

ברש"י ובתול, "צמצם את כולם בין שני בדי ארון, זה אחד מן המצוות שהחזיק רמועט את המריבה". הרש"י נלמד ממה שכתוב גשו "הנה", שהצביע על נקודה מסוימת שיכנכו בה. ובלי הדרש הזה היה צריך להכתב, גשו ושמעו את דברי ה'.

ביאור המשמעות, במה צמצם את כולם בין בדי הארון

יש לבאר ענין זה שצמצם את כולם במקום אחד, שכלל ישראל קיבל את א"י רק בזכות היותו נוף אחד ונפש אחד, כולם בני א-ל חי. וכמ"ש במ"ת זיחן שם ישראל כנגד ההר, ודרשו חז"ל כאיש אחד בלב אחד, כי התורה לא ניתנה ליחידים כעם ישראל, כי אם לכל הכלל המאוחד יחד בנוף אחד ובלב אחד. וכך נאמר בספר חסידים (סימן רלג) בביאור ענין הערבות לישראל ערבין זל"ז שנאמר ויען כל העם קול אחד ואמרו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה, אילו היה אחד מוחה לא ניתנה תורה, שערבים זל"ז, לכך אומרים ברכנו אבינו וכולנו כאחד באיד פניך, לכך אומרים ונזכה וכולנו במהרה לאורו, וכתוב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר, ע"כ. וכן י"ל לנבו א"י הארץ הנבחרת, שניתנה לזרע אברהם יצחק ויעקב, דוקא באופן שיכולים כולם להצמצם ולהמצא בין בדי הארון.

7
הנה נהגים
בזה
הדבר

והנה כתוב בירושלמי שעודם בירדן קבלו ערבות אף על הנסתרות ממכואר בתוס' (מוטה דף לז), והערבות תלויה בכך כאמור שכל ישראל הם נפש ונשמה אחת. ובגתויבות פולם למחרת (נתיב התורה פי"ב) "כל ישראל ערבין זה בזה בשביל שהם עם אחד, מה שלא תמצא בשום אומה ז' שאינה עם אחד כמו שהם ישראל, שירומזין לאדם שאם יש לו מכה באחד מאיבריו שכולם מרגישים בעבור שהם נוף אחד". ולכן דוקא בירדן כניסתם לא"י קיבלו הערבות על הנסתרות.

והנה נהגים כאן "קודשא בריך הוא ואודותא ישראל חד הוא", שנצמצמו כאן השכינה, התורה ועם ישראל בין בדי הארון.

שמעון זל"ז אחים כלי חמס מכרתיהם, בסודם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבודי כי באפס הרגו איש וברצונם עקרו שור ארור אפס כי עו ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל.

שמעון זל"ז אחים כלי חמס מכרתיהם, בסודם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבודי כי באפס הרגו איש וברצונם עקרו שור ארור אפס כי עו ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל. עו פרש"י בסודם אילו מרגלים ובקהלם אלו עדת קרח (סנהדרין ק"ט).

8
בזה
הדבר

כל חטא ועברה מאד מסיכנת חמורה כשעושים זאת תחת המטה של אחיה אי מציה, בהטאים ומשעים לשם אחיה ומציה מגיעים עד, ממרים היתה עם ד' אליכם" דהיינו שמנצלים את שמו של הקב"ה למרוד בו

חלילה, "שמעון זל"ז אחים" תחת מטתה של אחיה, חטאו בשכם שהרגו כלם כאיש אחד, יכן באו באחיה, נגד אחיהם ייכף, ויאמרו איש אל אחיו וגו' ועתה לכו ונהרגוהו, אכן לא אחיה היתה אלא אכזריות ורציחה וחמס נרא "כלי חמס מכרותיהם", במקום עם נישע בדי אשר חרב גאית, עשיתם מכלי זיין כלי חמס, ולא צדק אלא כלים הללי ראויים למכרותיהן. לעשו שמבר את הבכורה כדברי תויל במדרש וגם, כלי חמס מכרותיהם בארץ מגדלתם כפרש"י, דהיינו לא אחיה היתה זאת אלא שנאה של חילול השם, כאשר אמר יעקב עכרתם איתי להבאישני ביושב ארץ הכנעני זכ"י.

כן באו שמעון זל"ז במטה של מציה, למען כבוד שמם יכבוד אביהם יעקב כפי מציה זמרי שכתב על שמעון, נגד מטה בלקח מי הוא הבכור למי מגיע הגדולה, גבי מרגלים למה די מביא איתני בארץ הזאת לנפיל בהרב עשיתי ופשינו, שלא באו שמעון זל"ז באחיה לעזרה לכלב ויהושע, אמר יעקב אבינו אני מנלה קלינום, שלא כוננת מציה לכבוד שמם יכבוד אב ייך כאן, אלא, כי באפס הרגו איש וכיצינם עקרו שור עו פרש"י והרמב"ן יי"ל עיד הרגו איש זה משה שבכל המחלוקת ימים שלחם בינו איתו יואל סימקא וכו' יתרו כהה"ק יכן במרגלים עיקרו שור, עו חמס ופשינו ורמב"ן דהיינו שור חמס, יגבוי מרגלים אמרו הערבים מצויות גדולות מאד עשו ליעקב את החטיות, עקרו שור, במקום אבינו כדו ימטה עברו,

9

ממ (9)

יעקב אבינו כדי להקן את מידתם הרע, ולהפוך את אחוה של שקר לאהבה ישראל, וכלי המס הרבם, לתרב פיפיות של תורה ועבודה. אמר, אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל לוי יורו משפטין ליעקב ותורתך לישראל משמעין סופרים ומלמדי תינוקות יצאו שע"י התורה נקראו רעי אהובי, אהב את המקום אהב את הבריות וגו' ומלבשתי עונה (אבות ז' א').

הקנאות שבערה כם לא רק שלא נט ליחה ולא פג תקפה, אלא היא הוגדרה וחזקה על ידי עסק התורה והעיון בה.

לעומת זה, קנאותו של שמעון גם כן בערה, אבל בלי הדרכה, בלי הגבלה, בלי הנהגת התורה. מתי יצא לפועל רגש "הקנאות" שלו? בעל פצור, כשזמרי בן סלוא התריס וקינא נגד הנהגתו התורנית של משה רבינו וכנגד מדת הצניעות ששלטה בישראל על ידי מעשה הזנוח בפהרסיא עם המדינית. ולכן רק קנאותו של פנחס, משבט לוי, המודרכת ומוגבלת לפי גדרי התורה, יכלה להתקיף את זמרי ולנצחו, ועל ידי כך לעצור את הנגף המחפשת קנאית שאינה מוגדרת לפי ההלכה אין בכחה להצליח ובסופו של דבר תטרוד את המקנא מהעולם. רק גדולי התורה שבכל דור ודור ניהנו בחישי החריף לדעת ולהחליט מתי צריכים לקנא ולמחות ומתי צריכים לשתוק. קנה המדה לזה נמסר רק לאלו שמפתח התורה נתון בידם...

מ"ט (10) Mic 8:15

מ"ט, ז'. אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל¹⁴

פירש"י ח"ל: אין לך עניים סופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון כדי שיהיו נפוצים ושכטו של לוי עשאו מחזר על הגרנות לתרומות ומעשרות וכו'. עיין כתידושנו לעיל בפרשת וישלח [ל"ד פ"ה] שביארחי שאף שבודאי היה כאן עונש נגד שמעון ולוי, מכל מקום בדוקא מינה יעקב את שבטים אלו לתפקידים נעלים אלו של חינוך הבנים ושמירת תשמישי קדושה, כי רק שמעון ולוי הראו את "הקנאות" הנדרשת של "הכזונה יעשה את אחותינו", רק הם נקראו "אחי דינה" משום שאסרו נפשם עליה, וכדי להצליח במשימות כאלו מוכרחים למנות אנשים שיש בהן מדת הקנאות ומסירות נפש לה' ולתורתו, אנשים שבשבתאיים דבר פרוץ מיד בוער בהם קנאת ה' צבקות כאש להבה והם מתגייסים למשימה, ולכן ייעד יעקב דוקא את שמעון ולוי לעבודות אלו, ועי"ש שביארנו הדברים.

ואמנם מפנחס - סמל הקנאות הטהורה - אנו למדים קנאות אמיתית מה היא, דמצינו בספר יהושע (קאפיטל כ"ב) שהלך פנחס בראש משלחת מבני ישראל אל עבר הירדן לערוך מלחמה עם שכט ראובן וגד על זה שכנו מזכח בעבר הירדן. הרי שעמד הוא בראש המקנאים. אבל קודם שהתחיל להלחם עמם נשא להם דברים ואמר שאם הם מרגישים שעבר הירדן ארץ טמאה היא אז "עברו לכם אל ארץ אחוזת ה' אשר שכן שם משכן ה' והאחזו בחוכנו". הרי שהזמין אותם לעבור אל ארץ ישראל, וזה היה בזמן שבני יוסף התלוננו אל יהושע שמקומם צר להם ואין להם מספיק נחלה (יהושע י"ז פ"ד), וא"כ איך יקראו אותם שהם כבר מוכנים להלחם אתם שיחאכסנו ויחישבו כתוכם בה בשעה שהם עצמם דחוקים, אלא שזו היא קנאת מקנא קנא ד', דקנאות אמיתית מחייבת שלא להחשב עם כל הקשיים והמכשולות, ולפסוך זכה להיות עליה. שיש לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, ודווקא.

ואמנם כשאנו מעיינים לראות אם אכן קיימו שמעון ולוי את צוואתם של אביהם הזקן, אנו רואים ששכט לוי כאמת מילא את ייעודו ותפקידו כחיים. אבל לא כן שמעון. רק שכט לוי אנו מוצאים שעמד בחומה בצורה נגד כל אלו שקמו להפר ברית ה', אבל משמעון לא מצינו כלום בנוגע לענין זה. הטעם לזה ברור, שכט לוי היה זה שקיבל פטור מהעבודה של פרעה כמשך כל שנות שעבודם, והוא היה זה שיישב ועסק בחזרה.

כש"קנאות" נמדדת ומוגבלת בגדרי התורה היא מצליחה, ולכן כשראו בני לוי את החילול ה' הנורא כחטא העגל מיד קנאו את קנאח ה' והרגו איש את אחיו ואיש את קרובו, וכן כשרצו בני ישראל כשהיו במדבר לחזור למצרים, היו אלו בני לוי שיצאו חוצץ נגד מזימה זו ונלחמו נגדם כשצף קצף [עיין ברש"י בפרשת פנחס כ"ו פ"ג]. בכל השנים שיטברו מאז מעשה דינה ועד יציאת מצרים.

(9)

רובץ בין המשפתיים

אמר רבי יחזקאל פאנעם: מה שזכיתי למעט תורה, הוא רק מרבע שעה. העולם רגילים לומר, עוד רבע שעה תגיע הפסקת הצהריים, אפשר כבר להפסיק ללמוד. עוד רבע שעה הולכים להתפלל מנחה, מעריב, כבר נגמר הסדר. אני ניצלתי את כל רבעי השעות הללו, על ידי כך זכיתי לתורה. זה הפירוש 'רובץ בין המשפתיים' יששכר ניצל גם ההפסקות בין הסדרים, בין הזמנים.

10
18
ערה

יש שבחבנו כי יותר חיוב לעסוק בתורה בזמנים שרוב העולם בטלים, כמו בערב שבת אחר הצהריים, ערבי ימים טובים, חולו של מועד וכיוצא. ומי שמחעורר לעסוק בתורה בזמנים הללו שכרו כפול ומכופל מן השמים, וזה נרמז ברובץ בין המשפתיים שעסק בתורה בזמנים שאין לומדים בהם. כתב בספר חסדי אבות (כ. ה) וכוזה יובן הפסוק 'ומבני יששכר יודעי בינה לעחים לדעת מה יעשה ישראל' (דברי הימים א יב, לב), שבני יששכר מתבוננים בכל העתים של כל יום ויום, לדעת מה יעשה ישראל בשעה זו בעסק התורה. בזמנים שכולם מתרשלים מעסק התורה, עמדו והתעסקו בה בגבורה ובוריונות.

כן מספרים על הגאון רבי איסר זלמן מלצר ז"ל שכאשר היה לו ענין קשה בלימודו, היה מניחו לעשיק אחר חצות. שאמר שבשעות אלו מקבל יותר שפע דעת מן השמים.

כמו שסיפר הרבי מקאצק, כי הרב מביאלא וכה לכנו האבני נזר ז"ל מפני שלמד בפורים בזמן שכל העולם היה עסוק במשתה ושמחה.

12

מלאכי ג

רשי

1	למימי אבהיכם סרתם מחמי ולא	1	אלה: (ח) סיקנע אלה.
2	שמרתם שובו אלי ואשובה אליכם	2	רעוקו דרשו גשון גולע
3	אמר יהוה צבאות ואמרתם בפה	3	אלן לרמי טול: כחשיר
4	נשיב: ה' ה'קבע אדם אלהים כי	4	המחולס: טאקס גולוס פן
5	אתם קבעים אתי ואמרתם בפה	5	בכנסת וכן הלהם כול גולע:
6	קבענה המעשר והתרומה:	6	(ט) נחלרס חקס גלרים: על
7	בסארה אתם נארים ואתי אתם	7	פן זה טלמי טענת קוללה נחשט
8	קבעים ה'ו כלו: ה'קיאו אחיכר	8	היגס וטמ"כ לוחי חקס

15